

ISSN 2409-1359

Міністерство освіти і науки України
Одеський національний політехнічний університет
Гуманітарний факультет
Кафедра соціальної роботи та кадрового менеджменту

Співорганізатори:

Міжнародна академія соціальної роботи

Жемайтійський коледж (Литва)

Південно-Українське відділення Соціологічної асоціації України

Головне управління праці та соціального захисту населення
Одеської обласної державної адміністрації

**МАТЕРІАЛИ
ДЕВ'ЯТОЇ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«АКТУАЛЬНІ ДОСЛІДЖЕННЯ В СОЦІАЛЬНІЙ
СФЕРІ»**

17 ТРАВНЯ 2017 РОКУ

Одеса
2017

ББК 60.54.94.3
УДК 316.472.082.2
А43

Редакційна колегія:

Головний редактор: В. В. Корнещук, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри соціальної роботи та кадрового менеджменту Одеського національного політехнічного університету

Члени редакційної колегії:

Волович В. І., доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри методології та методів соціологічних досліджень Київського національного університету ім. Т. Г. Шевченка

Хижняк Л. М., доктор соціологічних наук, професор кафедри прикладної соціології, заступник декана з наукової роботи соціологічного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

Гансова Е. А., доктор філософських наук, професор кафедри філософії та соціології Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Федірчик Т. Д., доктор педагогічних наук, доцент, заступник декана факультету педагогіки, психології та соціальної роботи Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

Колот С. О., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної роботи та кадрового менеджменту Одеського національного політехнічного університету

Колот С. О., кандидат психологічних наук, доцент, декан гуманітарного факультету Одеського національного політехнічного університету

Рецензенти:

Богданова І. М., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри соціальної педагогіки, психології та педагогічних інновацій Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Онищук В. М., доктор соціологічних наук, професор, завідувач кафедри соціології Інституту соціальних досліджень Одеського національного політехнічного університету ім. І. І. Мечникова

А43 Актуальні дослідження в соціальній сфері : матеріали восьмої міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 17 травня 2017 р.) / гол. ред. В. В. Корнещук. – Одеса: ФОП Бондаренко М.О., 2017. – 332 с.

У збірнику опубліковані матеріали українських та зарубіжних авторів, які висвітлюють проблеми соціальної роботи, кадрового менеджменту та професійної підготовки фахівців.

ББК 60.54.94.3
УДК 316.472.082.2

© Одеський національний політехнічний університет,
кафедра соціальної роботи та кадрового менеджменту, 2017 р.

Дереш В. С. (<i>Херсон, Україна</i>)	200
Проблема соціалізації особистості у дисертаційних дослідженнях (початок ХХІ століття)	
Чепурна О. О. (<i>Харків, Україна</i>)	202
Застосування діяльнісного підходу в навчально-виховному процесі	
Машковська О. О. (<i>Миколаїв, Україна</i>)	205
Соціально-педагогічні засади профілактики та корекції тривожності підлітків із неповних сімей в освітніх установах	
Фомін В. В. (<i>Харків, Україна</i>)	208
Освітньо-виховна діяльність сирітських будинків: історико-педагогічний аспект	
Рищак Н. І. (<i>Одеса, Україна</i>)	211
Емпатійність та емоційний інтелект як показники культури спілкування в полікультурному середовищі	
Петровська К. В. (<i>Бердянськ, Україна</i>)	213
Соціально-педагогічна робота з неформальними молодіжними об'єднаннями: зарубіжний досвід	
Балдинюк О. Д. (<i>Умань, Україна</i>)	217
Особливості соціалізації старшокласників як проблема соціально-педагогічної науки	
Куликовський С. С. (<i>Запоріжжя, Україна</i>)	220
Тимчасовий колектив як ефективний простір соціалізації підлітка	
Неплій О. С. (<i>Одеса, Україна</i>)	223
Особливості формування життєвої компетентності випускників інтернатних закладів	

7. ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Корнещук В. В. (<i>Одеса, Україна</i>)	227
Стандарти підготовки соціальних працівників за кордоном	
Рабійчук С. О. (<i>Хмельницький, Україна</i>)	229
Напрями формування здорового способу життя у майбутніх соціальних працівників	
Роман С. В. (<i>Старобільськ, Україна</i>)	231
Професійний портрет учителя хімії в контексті формування еколого-гуманістичних цінностей у школярів	
Грона Н. В. (<i>Прилуки, Україна</i>)	234
Підготовка майбутнього вчителя до формування текстотворчої компетентності учнів молодшого шкільного віку	

ЛІТЕРАТУРА // LITERATURA // REFERENCES

1. Докторович М. О. Роль соціального педагога в роботі з підлітками з неповних сімей / М. О. Докторович // Наукові праці. – Вип. 42. – Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. П.Могили, 2005. – С. 44–49.

2. Напрями, зміст, форми та методи соціально-педагогічної роботи у загальноосвітньому закладі із дітьми з неповних сімей і їх батьками [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://luk-school.at.ua/news/>

3. Луцик О. В. Програма з індивідуальної психокорекції по подоланню тривоги, замкнутості [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://bnrc-kam-pod.at.ua/Pedagogu/Lutsuk/na_sajtkorekcija_trivozhnosti_molodshikh_shkolj_ari.pdf

Фомін В. В. (*Харків, Україна*)

**ОСВІТНЬО-ВИХОВНА ДІЯЛЬНІСТЬ СІРИТСЬКИХ БУДИНКІВ:
ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ**

У тезах розглядаються питання організації діяльності сирітських будинків як закладів суспільної опіки, що протягом XIX – початку XX століття були призначені для дітей-сиріт, дітей з бідних родин або тих, чий батьки були позбавлені батьківських прав. На основі аналізу історико-педагогічної літератури виявлено загальну специфіку роботи тогочасних сирітських будинків та розкрито структуру функціонування таких закладів.

Fomin V. (*Kharkiv, Ukraine*)

**EDUCATIONAL ACTIVITY OF ORPHANAGES: HISTORICAL AND
PEDAGOGICAL ASPECTS**

The article deals with the problems of orphanages organization as institutions of public custody, which were founded during the nineteenth and early twentieth centuries for orphans, children from poor families or those whose parents were deprived of parental rights. On the basis of the analysis of historical and pedagogical literature, encyclopedic data, archival funds and reports general specifics of orphanages work has been revealed, the functioning structure of such institutions.

В умовах сьогодення все гостріше постає питання про необхідність соціального захисту дітей та молоді, тому перед державою і суспільством стоїть надзвичайно важливе завдання виступити гарантом соціально-педагогічної захищеності дітей, взяти на себе обов'язок для забезпечення їм необхідних умов для життя, навчання, професійної підготовки, розвитку природних задатків, що безпосередньо сприяють адаптації в соціальному середовищі. Незважаючи на існування відповідної законодавчої бази, не всі її

положення ефективно реалізуються на практиці, оскільки процес реформування суспільної системи опіки є досить складним, комплексним, тривалим і потребує додаткових досліджень. Для його вдосконалення важливим є опанування виховними цінностями минулого, їх вдумливе осмислення, об'єктивна оцінка та творче використання найбільш вагомих теоретичних та практичних здобутків вітчизняного педагогічного досвіду. Виходячи з цього, актуальним є висвітлення питань організації діяльності сирітських будинків як одних із загальних типів закладів суспільної опіки й піклування, розкриття сутності їх освітньо-виховної системи, що протягом ХІХ – початку ХХ століття були призначені для дітей-сиріт, дітей з бідних родин або тих, чий батьки були позбавлені батьківських прав.

Слід сказати, що вже в глибокому минулому зустрічалися вказівки на те, що держава запроваджувала різні заходи для дітей-сиріт полеглих воїнів. Християнство пропонувало опікуватися сиротами, згодом турбота про покинутих дітей, як і взагалі про бідних, перейшла головним чином до монастирів. Власне сирітські будинки, в яких сиротам вже надавалися освітньо-виховні послуги, починають виникати в ХVІ столітті, зокрема діяльності громадських, братських об'єднань. Спроба створити державну систему опіки й піклування для дітей-сиріт була зроблена за правління Петра І. Проте, більш-менш належне піклування про дітей-сиріт на державному рівні відбулося при правлінні Імператриці Катерині ІІ. Так, з установленням Приказів суспільної опіки (1775 р.) пропонувалося значно розширити мережу сирітських будинків для цієї категорії дітей з метою «виховання сиріт в тому віці, в якому вони ще не можуть займатися навчанням». Так, на 1857 рік у веденні Приказів знаходилось всього 21 сирітський будинок. Серед них в Україні популярністю користувались навчально-виховні дитячі будинки в Сімферополі та Одесі [1, арк. 10-14].

Аналіз Зводу законів Російської Імперії показав, що до прийняття «Положення про сирітські будинки» (31 січня 1836 року), вони функціонували дещо стихійно [2, с. 99]. Це підкреслено й у дореволюційному енциклопедичному словнику Ф. А. Брокгауза та І. А. Єфрона [3]. Згідно цього положення, сирітські будинки набули конкретних функцій. Стало відомо, що приймалися до цих закладів сироти обох статей виключно у віці від 7 до 11 років. Обов'язковий медичний огляд визначав, чи буде дитина прийнята до сирітського будинку, чи ні. У прийомі могли відмовити, якщо дитина мала невиліковну хворобу або була фізично чи розумово відсталою. У таких випадках її відправляли до іншого, спеціалізованого закладу або лікарні. З іншого боку, дітей-сиріт, які мали, за свідченням лікаря, виліковні хвороби, безперешкодно допускали до прийому в сирітський будинок [2, с. 129].

Детальний аналіз «Положення про сирітські будинки» дав можливість розкрити весь процес організації діяльності та структуру функціонування таких закладів – від прийому дітей-сиріт, їх перебування у закладі та подальше навчання або працевлаштування. Контингент дітей складався з нащадків місцевих купців, міщан, цехових та всіх інших станів, які

залишилися після батьків у складному положенні, отже, вимагали піклування, а також дітей чиновників і канцелярських службовців, які, перебуваючи у бідності, не мали засобів для влаштування своїх дітей до інших навчально-виховних закладів. У сирітські будинки приймалися й пансіонери обох статей та всіх станів, але вже на платній основі (за проханням приватних осіб, товариств, до яких належали їхні батьки, або за рахунок родичів, благодійників та інших) та за умов наявності зручних й облаштованих для цього приміщень. Опіка над сиротами духовного сану визначалася іншими, особливими правилами, виданими по церковному відомству [2, с. 99].

Цікавим фактом, на нашу думку, є частина положення про порядок утримання та виховання дітей-сиріт. Передусім, вказувалось, що незважаючи на соціальний та матеріальний стан, походження, всі діти-сироти перебували у рівному положенні: мали однаковий одяг, постіль та їжу. Освітньо-виховний процес дітей відбувався або в стінах самого сирітського будинку, або у навчальних закладах, що знаходилися поруч. Програма навчання передбачала вивчення тих предметів, які були покладені для парафіяльних училищ, а саме: 1) Закону Божому, короткому катехізису та священній історії; 2) читання по церковним, цивільним книгам або з рукописів; 3) каліграфії; 4) початкової арифметики.

Одночасно у школі могли навчатися діти обох статей, але сиділи по різні боки класу – дівчатка праворуч, хлопчики ліворуч від учителя. Для тих дітей, які достроково закінчували навчальний курс парафіяльного училища, створювався тимчасовий клас для вивчення предметів із розряду нижчих публічних або міських училищ. Обов'язковим для навчання хлопчиків (у вільний час) вважався церковний спів по нотах, для дівчаток – рукоділля [2, с. 131].

Сироти-хлопчики з дітей купецького, міщанського та інших станів мали право розподілитися до місцевих гімназій пансіонерами, у фельдшерські школи, школи садівництва, шовківництва, виноробства та землеробства; до благодійників і купців, фабрикантів, заводчиків, художників, ремісників; до різних майстерень або до друкарні тощо. Проте, право бути пансіонером гімназії мали скористатися лише ті сироти, які відзначалися значними успіхами у науках та відрізнялися доброзвичайністю [2, с. 133-134].

Дівчатка-сироти з купецьких, міщанських, цехових та інших станів розподілялися до жіночих виховних закладів (інститути, училища) для навчання повивальному мистецтву; до благодійників, майстрів та майстринь. Ті дівчатка, які не увійшли до числа пансіонерок або вихованок у будь-які заклади, розподілялися до кравчинь, чоботарок або до інших майстрів чи майстринь для навчання рукоділлю [2, с. 135].

Отже, розглянута проблема доводить, що протягом XIX – початку XX століття на вітчизняному просторі склалась доволі потужна система допомоги нужденним. В цей період держава намагалась поліпшити справу опіки та піклування над дітьми-сиротами, тими, хто знаходився у складних

життєвих умовах, шляхом створення великої кількості закладів суспільної опіки (виховні дома, притулки, богадільні тощо), серед яких сирітському будинку належить значне місце.

ЛІТЕРАТУРА // ЛИТЕРАТУРА // REFERENCES

1. РГИА. – Ф.1287. – Оп. 16.– Д.870 О сиротском доме, учрежденном Женским благотворительным обществом в Одессе. 28 мая 1836 г. Л.– 10–14.

2. Свод законов Российской Империи. Издание в 16-ти томах. – Т. XIII [Электронный ресурс] / Официальный интернет-портал правовой информации. Законодательство России. Свод законов Российской Империи // Устав о общественном призрении. Книга первая. Общие учреждения установлений общественного призрения и уставы заведений, им подведомственных. – Издание 1892 года. – Режим доступа: <http://pravo.gov.ru/proxy/ips/?searchres=&empire=1&collection=0&volume=100017&pg=81>

3. Сиротские дома. Энциклопедический словарь / Под ред. И. Е. Андреевского, К. К. Арсеньева, Ф. Ф. Петрушевского ; Изд. Ф. А. Брокгауз [Лейпциг], И. А. Ефрон [Санкт-Петербург]. – СПб.: Семеновская ТипоЛитография И. А. Ефрона, 1890-1907. – Т. 1-41А [1-82], доп. 1-2А [1-4] [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.vehi.net/brokgauz/all/094/94095.shtml>

Рищак Н. І. (*Одеса, Україна*)

**ЕМПАТІЙНІСТЬ ТА ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ПОКАЗНИКИ
КУЛЬТУРИ СПІЛКУВАННЯ В ПОЛІКУЛЬТУРНОМУ СЕРЕДОВИЩІ**

У тезах обґрунтовано необхідність цілеспрямованого розвитку емпатійності та емоційного інтелекту як показників культури спілкування у дітей у полікультурному середовищі.

Ryshchak N. (*Odessa, Ukraine*)

**EMPATHY AND EMOTIONAL INTELLIGENCE AS COMPONENTS
OF CULTURE OF COMMUNICATION IN MULTICULTURAL
ENVIRONMENT**

The article highlights the necessity of the purposeful forming empathy and emotional intelligence as components of the culture of communication of children in a multicultural environment.

Уся система ставлення людини до інших людей реалізується у спілкуванні. Соціальна функція спілкування полягає в тому, що воно виступає засобом передавання суспільного досвіду. Спілкуючись, люди можуть обмінюватися думками, досвідом, інтересами, почуттями тощо. У спілкуванні людина формується і самовизначається, виявляє свої індивідуальні особливості. Результат спілкування – налагодження певних